

Hizkuntza bat baino gehiago hitz eginez handitzea. Frantsesa-euskara elebitasuna

**Donapaleu - Baiona
2016ko martxoaren 8a eta 9a**

**Barbara Abdelilah-Bauer
www.bilinguisme-conseil.com**

Hizkuntzak munduan...

6 000/7 000 hizkuntza 365 estatutan

■ **Hizkuntzen banaketa**

- Hizkuntza bakarreko estatuak (% 13)
 - *Kuba, Liechtenstein, Islandia, Korea*
- 800 hizkuntza baino gehiagokoak
 - *Papua Ginea berria*

Iturria: J. Leclerc, <http://www.tlfq.ulaval.ca/axl/>

Mundua eleaniztuna da

- Munduko biztanleriaren % **60** elebiduna/eleaniztuna da eta/edo jendarte elebidun/eleaniztunean bizi da.
- 8 urteko haurren % **80** elebiduna edo eleaniztuna da
- 8 urteko haurren % **50** beren burasoena ez den beste hizkuntza batean eskolatuak dira

Frantzian...

■ Elebakartasunaren ideologia nagusi. Alta:

➤ **400 bat hizkuntza kontatu dituzte**

(INSEE, Familia inkesta, 2003)

➤ **“Frantziako” 75 hizkuntza** *(Cerquiglini, 2003)*

- 24 lurralde-hizkuntza (*euskara, okzitaniera, bretainiera,...*)
- lurraldekoak ez diren 6 hizkuntza (*arabiera dialektala, berberera, yiddisha...*)
- 45 hizkuntza DOM-TOMetan (*haietarik 28 Kaledonia Berrian*)

👉 Hiri handietan, ikasleen erdiak baino gehiagok frantsesa ez den beste hizkuntza bat hitz egiten du *(Bertucci & Corblin, 2004)*

Elebitasuna zer da ?

Elebitasuna

- Hizkuntza bat baino gehiagoren erabiltzeko **gaitasuna** da, erregularoki, eguneroko egoeretan
- Garatzen da egunero hizkuntza bat baino gehiagoren erabiltzeko **beharra**ren bidez
- **Aldakorra** da eta *continuum* batean finkatua:
Elebakartasuna → Hartze-elebitasuna
→ elebitasun aktiboa → elebitasun orekatua
- Elebitasun orekatua **bakan** agertzen da:
% 5-% 15
- 👉 **Edozein adinetan** bilaka daiteke elebidun, adimen-urritasun bat ukanez gero ere bai

Elebitasuna zer ez den...

■ Ez da salbuespena

- Munduko biztanleriaren erdiak baino gehiagok gutienez bi hizkuntza hitz egiten ditu

■ Ez da bi gaitasun elebakarren emaitza

- Osotasun bat da, tresna bereziaz ebaluatu beharra
- Ez da berdintasunik bi hizkuntza-gaitasunen artean

■ Ez da monolitikoa

Gerta daiteke:

- Sortzezko gaitasunaren ukaitea ahoskeran (“azenturik gabe hitz egitea”) baina joskera-hutsen egitea
- Sortzezko gaitasunaren ukaitea joskeran baina “azentuarekin” hitz egitea

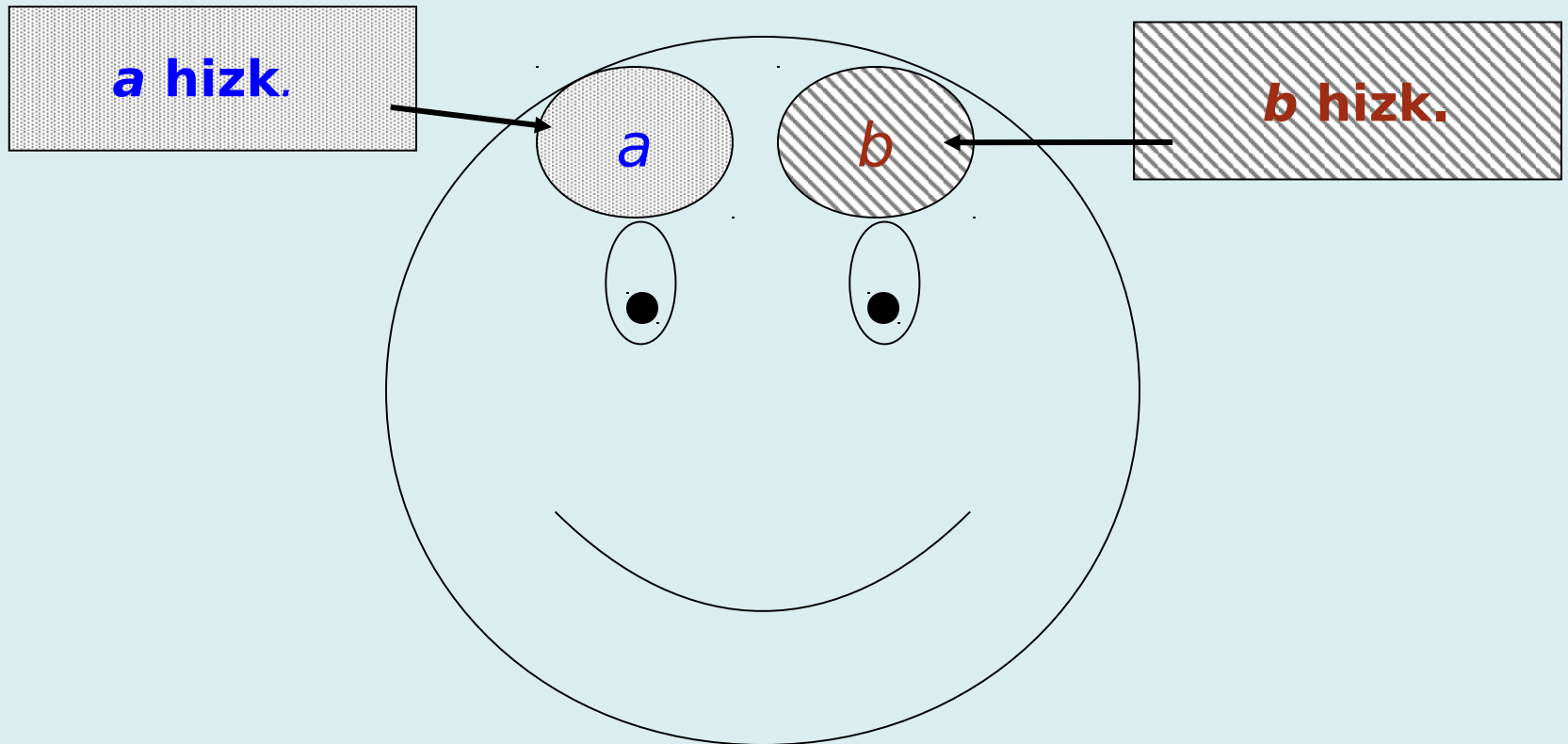
Terminologia arazo bat ote?

■ Elebitasuna

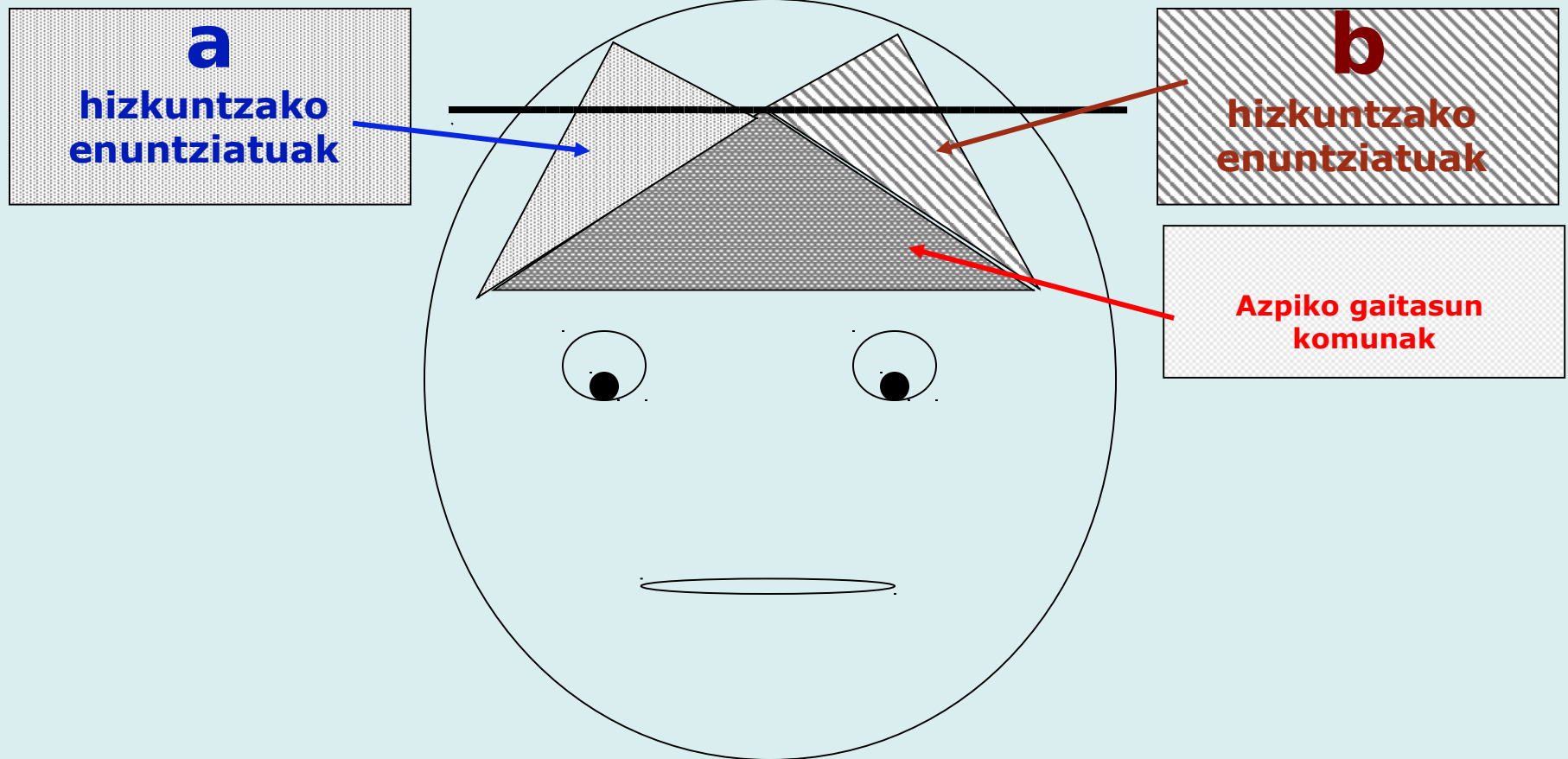
Elkarren ondoan ezarri bi unitate?
Bi gaitasun elebakar?

Teoria lañoa

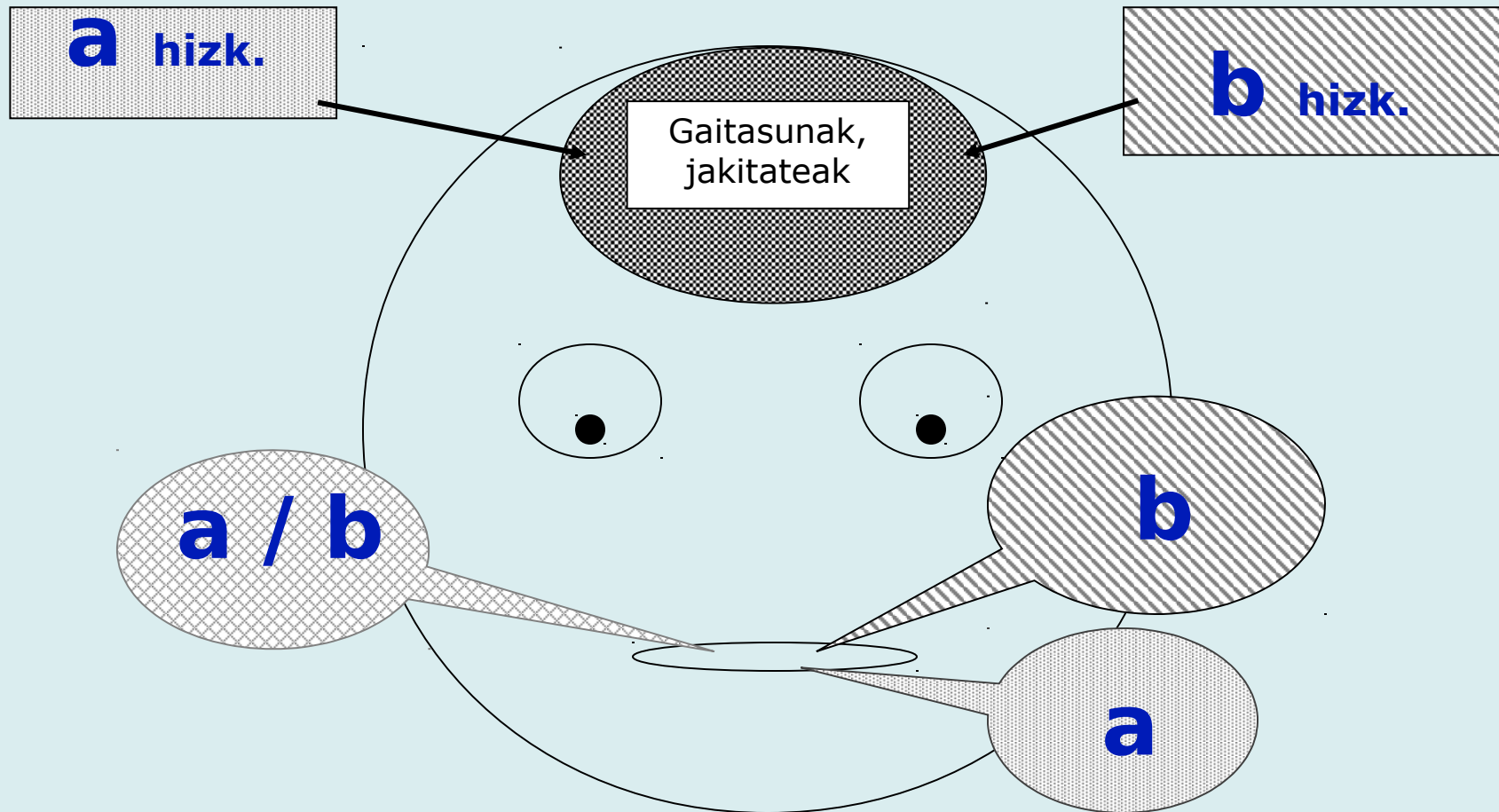
Bi baloi erditara beteak?

Teoria zientifikoa

Ez-hitzezko sistema bakarra, hitzezko 2 sistema

Elebidun, eleaniztun

Hitz-bilduma eleaniztuna

**Zer faktorek dute eragiten
elebitasun/eleaniztasun
gaitasunaren jabetzearen
gainean?**

2. hizkuntzarekiko kontaktu-adina

■ 7 urte baino lehen: jabekuntza intuitiboa

- Hizkuntzarekiko esposizio hutsa, gogoeta kontzienterik gabe
- “Bi bideko” mintzairaren jabekuntza
- Helduarekiko elkarrekintzaren eta eginen zaion mintzairaren kantitatearen eta kalitatearen garrantzia
- Estrategia sozial eta kognitiboak, ama-hizkuntzan oinarrituak (> 3 urte)

👉 2. hizkuntzaren irakaskuntza ingurumen informalean (jokoak, ekintza)

■ 7 urtetik aitzina: ikastea

- Gogoeta kontzientea xede-hizkuntzari buruz
- Problema baten ebazpen gisako estrategia kognitiboak: aitzinatzea dedukzioz, indukzioz ama-hizkuntzatik abiatuz

👉 2. hizkuntzaren irakaskuntza klasikoagoa (hiztegia, gramatika)

Ikus. D. Gaonac'h, L'apprentissage précoce d'une langue étrangère, 2006

Ikasketaren testuingurua

- **Egoera naturalean (informalean)**
 - **Familian, eskolako jostalekuan, karrikan**
 - ☞ **2. hizkuntza “saihetsezina” da**

- **Ingurumen instituzionala (formala)**
 - **Irakaskuntza 2. hizkuntzanu (murgiltzea)**
 - **Hizkuntzarena irakaskuntza**
 - ☞ **2. hizkuntza ez da “saihetsezina”**

Esposizioaren iraupena

- Ama-hizkuntzaren jabekuntza 12 hilabete eta 5 urteren artean:

9 000 oren

- Erdara baten ikasketa eskolan
(3 oren/aste x 34 aste x 7 urte)

714 oren

- Ama-hizkuntzarekiko vs kontaktua

1 urte

=

Erdararen ikasketa

18 urte

→ Goizago eta hobe, epe luzean!

Gaitasuna *versus* motibazioa

Faktore kognitiboak ∞ **Faktore afektiboak**
Gaitasuna *Motibazioa, jarrera*

- **Hizkuntza-trebetasunak 2. hizkuntza baten ikasteko oinarri dira**
- **Afektibitatea da gakoa 2. hizkuntzaren ikasteko**

(Sparks, 2004; Sparks & Ganschow, 2001)

Hizkuntza baten ikastea?

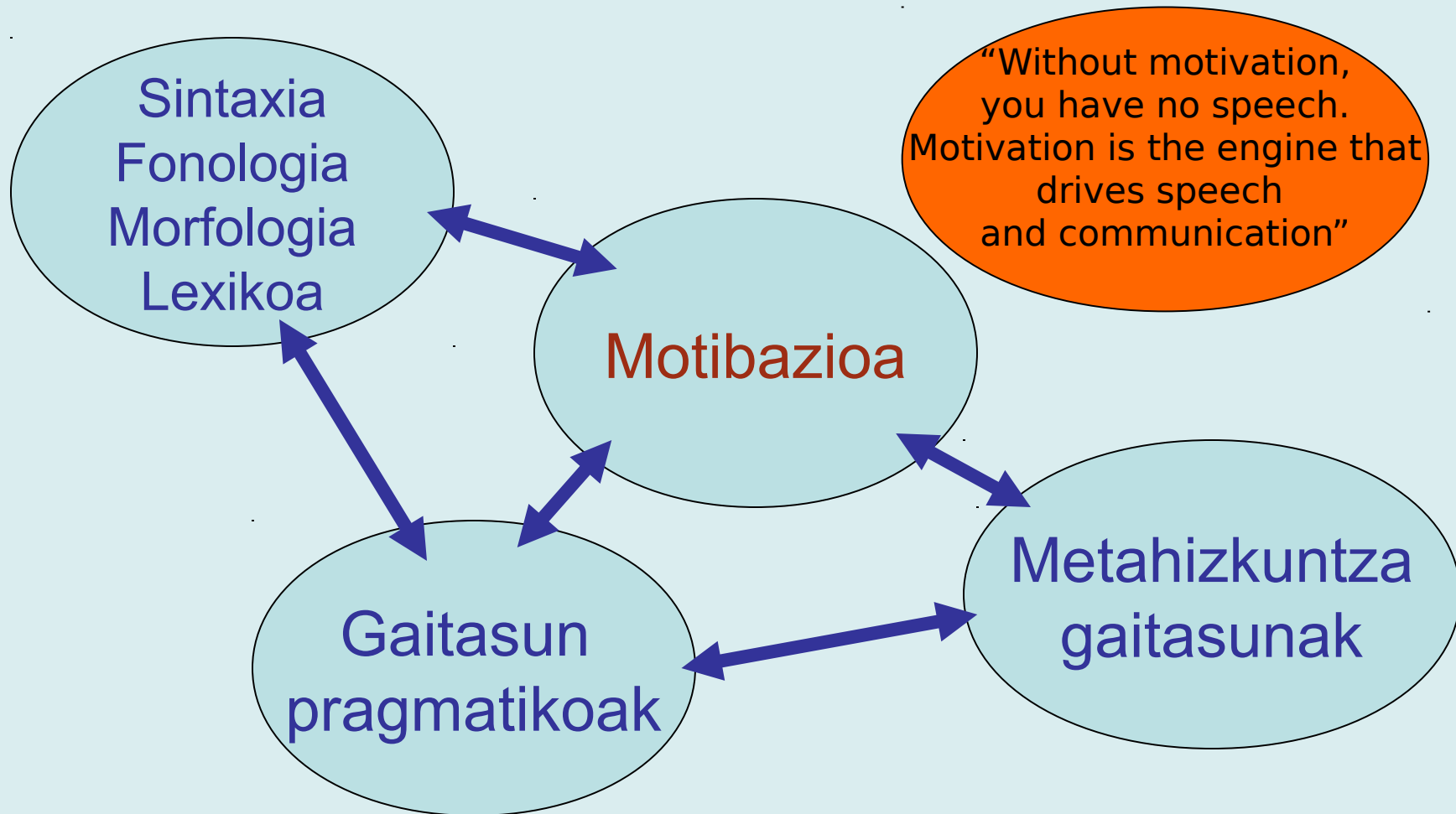
Mintzaira-sistema baten ikastea

bai eta ere...

Hizkuntza baten ikastea?

Komunikatzen ikastea

Ez ahantz

■ Eskolan

- 2. hizkuntzako klasean, egoera artifiziala sortzen da
 - 2. hizkuntza komunikatzeko ezinbestekoa “balitz bezala” egiten da

■ **Plazera**, akuilatzaile indartsua

- Komunikatzeko plazeraren akuilatzea, hizkuntza bat baino gehiagorekin jostatzea

Gaitasun elebidunaren erdiesteko

Eskolatik zer igurika?

Irakaskuntza elebiduna?

- **Bi hizkuntzaren presentzia ofiziala** eskolan, komunikatzeko eta ikasteko.
- **2. hizkuntza, ikasketa-tresna**
 - *Euskaraz ikasi eta ez euskara ikasi*
- **Berekin dakar** irakasle guzien arteko elkarlana
- **Eskatzen du** burasoak erregularlari informatzea

Murgiltze sistemako irakaskuntza

- Atzerriko/lurralde hizkuntza batean eskolatua den haur frankofonoa

➤ Murgiltze sistemako irakaskuntza

- Haurrak beste haurren hizkuntza ezagutzen du
- Irakasleak haurren hizkuntza ezagutzen du

→ Haurren % 5k ez du murgiltzea onartzen

*A. Braun & J. Hamers, L'enseignement en immersion :
50 questions / réponses, Éditions Wolters-Plantyn, 2008*

Murgiltzea bai, baina ez itotzeraino

■ Frantses eskolan eskolatua den haur alofonoa

➤ **Haurra itotzeraino murgiltzea**

- Haurrak ez du ez irakaslearen, ez eta beste haurren hizkuntza ezagutzen.
- Ez du irakasleak, ez eta beste haurrek ere, haurraren hizkuntza ezagutzen

→ Haurraren hizkuntza gutietsia da

Eskolako hezkuntza elebidunaren ondorioak

■ Kontzientzia metalinguistikoa (hizkuntzaren ikusmolde erreflexiboa)

➤ Emaita hobeak ama-hizkuntzan

→ Emaita hobeak irakurketan

Kovelman, I., Baker, S.A., & Petitto, L.A. (2008). Age of bilingual language exposure as a new window into bilingual reading development. Bilingualism: Language & Cognition, 11(2), 203-223

■ Beste hizkuntzen ikasten jakitea eta ikasteko gogo

➤ Haur elebidunek (frantsesa/lurralde-hizk.) emaitza hobeak hizkuntza arrotzetan 2. mailan

(J. Petit, 1999)

■ Goi-mailako emaitzak matematiketan eta zientzietan (kasu zenbait, baina kasu “argitalpen okertuekin”)

Elebitasun finkatuaren ondorioak

- **Pentsamendu sortzailearen ukaiteko gaitasuna (pentsamendu dibergentea)**
 - Abantaila erantzun andana bat asmatu behar diren eginkizunetan (*Riccardelli, 1996, Baker, 2000*)
- **Abantaila kognitiboa informazioaren tratamenduan**
 - Arreta selektiboa eta bigarren mailako informazioaren baztertzeko gaitasuna (*Bialystok, 2007, etab.*)

Bizkitartean: azterketa zenbaitek ez dute ondorio kognitiborik atzematen (“argitalpen okertua”)

- **Sentsibilitate komunikatibo hobea**
 - Egoera-faktoreak hobeki hautematen dituzte
- **Beste hizkuntzen ikasteko erraztasuna**
 - Ikasteko motibazio handiagoa
 - Ikasketa errazagoa hizkuntzak hurbil izanez gero

Ondorio negatiborik?

Ez da ondorio negatiborik ezagutzen!

Mintzaira- edo ikasketa-arazoak **ez dira elebitasunaren gain ezarri behar**, beste arrazoi motak dituzte, hala nola:

➤ soziokulturalak, psikologikoak, fisiologikoak

Baina bizipen pertsonal negatiboak posible dira.
(*F. Grosjean, 2012*)

**Bigarren hizkuntza frantsesaren
kaltetan ikasten ote da?**

Hezkuntza elebidunaren emaitzak beste herrietan

■ Murgiltzea Kanadan: 2. hizkuntzako emaitzak

- Beranta ikasgai zenbaitetan murgiltze hastapenean, baina fite desagertzen (2/3 urte irakurketa/idazketan)
- Emaita linguistiko bikainak ulermenean **2/3 urte** murgiltzeren ondotik
- Hitzun elebakarrak baino apalagoak ekoizpenean
(J. Hamers & M. Blanc , 2000)

■ Murgiltzea Belgikan (frantsesa/nederlandera): frantses ama-hizkuntzako emaitzak (ortografia eta irakurketa)

- Emaita hobeak frantsesaren ulermenean
- Elebakarren emaitza **berak** frantses ortografian
(A. Braun & E. Vergallo, 2010)

Laburbiltzeko

Hezkuntza elebidunaren abantailak

■ Porcher & Groux, 2003:

- Abantaila kognitiboak baieztatuak
- 3. hizkuntza baten ikasketa erraztua
- Ama-hizkuntzako gaitasunak hobetuak
- Ondorio baikorrak deszentratze, tolerantzia eta irekidura gaitasunetan

■ Regnault & Le Drogo, 2001:

- Frantsesa/lurralde-hizkuntza elebitasunaren hautuak errazten du eskualdeko, Frantziako eta Europako nortasuna

→ Sintesiarentzat, ikus: *A. Braun, Effets de l'immersion sur la compréhension en L1 en lecture, Synergies Monde n°7, 2010, 97-126. or.*

Nola iragaten ote da idazketan sartzea

Idazketan sartzea

- Idazten ikastea eta mintzatzen ikastea **ez da gauza bera**
- **Mekanismo berriak** ikasi behar dira
 - Fonema/grafema loturaren egitea
 - Erran-nahiaren ateratzea idatzia den hartarik; hitzei, erranaldiei, kapituluei zentzu baten ematea
- **Aldi batez baizik** ez da irakurtzen ikasten
 - Aldi bat jabetu ondoan, gaitasuna beste hizkuntzari buruz ekartzen da
 - Ikasketa fasea: interferentziak gerta daitezke
- Xede-hizkuntzan (2. hizk.) ikas daiteke irakurtzen
 - Bi kodeak estatus berekoak baldin badira

Alfabetatzea zer hizkuntzatan?

■ Iritzi garbirik ez ikertzaileengandik

- Edozein egoera gerta daiteke

Baina

■ Ohartarazpena “dis” kasuei begira

- Bi bihurtze grafologiko-fonemiko desberdin ikasteko
 - Zailtasunak (guti edo aski) hizkuntza bakoitzaren ezaugarrien arabera
 - Hizkuntza opakua - hizkuntza gardena
- Sail elebidunetan “dis” haurrentzat laguntza berezia apailatu behar da

Ikus L. Beheydt, Le bilinguisme et les troubles spécifiques des apprentissages, in “Le langage traumatisé, la dyslexie et le déracinement culturel”, Dyslexia international Tools and technologies, Bruxelles, 2002

Hezkuntza elebidunaren erronka

■ Haurrentzat

- Bi hizkuntzaren erabiltzeko **beharraren** sentitzea
- **Motibatua izatea** 2. hizkuntzan aitzinatzeko

■ Burasoentzat

- Haurren **motibazioaren** zaintzea
- Hizkuntzari **zentzuaren ematea**
- **Epe luzeko** engaiamenduaren onartzea
- **Pazientziaren** ukaitea

■ Irakasleentzat

- **Uste komun**en kontra borrokatzea
- Haurren eta burasoen **motibatzea**
- **Material linguistiko aski** prestatzea

**Frantsesa/lurralde-hizkuntza elebitasunak
bidea irekitzen du beste hizkuntza eta
kulturei buruz.**

**Hori dela eta, tolerantziaren irakasteko eta
munduari irekitzeko tresna da.**

Danke

Merci

Gracias

Milesker

Grazie

شكرن

спасиба

xièxie
谢谢

Obrigada

Barbara Abdelilah-Bauer

barbara.abdelilah@bilinguisme-conseil.com

Urrunago joateko

Webgunea: www.bilinguisme-conseil.com